

ANDRIĆEVSKA „LEPOTA POROKA“ – „Anika i njena vremena“

Pozor! Pozorište! – piše Dragoljub Selaković

ANDRIĆEVSKA „LEPOTA POROKA“ – „Anika i njena vremena“ – inspirisano pripovetkama Iva Andrića; dramatisacija i režija: Ana Đorđević; produkcija: Srpsko narodno pozorište – Novi Sad i Beo Art – Beograd; premijera: 20. oktobar 2017.

Postoje u pozorištu nepisana pravila koja se ne uče na akademijama, do tih saznanja se najteže dolazi...otkriće vam ih veliki majstori ako ste im prirasli k srcu ili se do njih dolazi na teži način, tj. naučite ih na sopstvenim greškama a one umeju da budu izuzetno skupe. Jedna od tih velikih tajni glasi: Najteže je napraviti dobru predstavu po dobro napisanoj drami. Vrlo lako zalutate u velikoj količini znakovnosti, majstorijama velikog pisca, pa se dohvatite jednog segmenta a nešto značajnije skrajnete, zapostavite... Još teže i opasnije je raditi dramatisaciju i režirati predstavu po „velikoj literaturi“, kao primeri se navode Meša Selimović i naravno Ivo Andrić. U poverenju će vam reći da je opasnost u tome što tu nema šverca, to je “žilet”, il’ je dobro il’ loše, tu nema “pristojno”,(Pukovnik il’ Pokojnik). Posebno što je to literatura o kojoj svi, sve znaju, o kojoj svi imaju svoje mišljenje, tumačenje...toliko puta i sa raznih aspekata analizirana, promišljena...Trebalo je da prođe pola veka i još patnaest godina od Nobelove nagrade da bi „Ćupriju“ videli na sceni, o tome nekom drugom prilikom.

U takav, kompleksan i posebno opasan, poduhvat se hrabro, „bez pardona“ upustila Ana Đorđević, ne samo da se upustila već napravila izuzetan pozorišni čin o kom će se tek pisati i čuti. Sam naslov¹ nam daje do znanja da nije u pitanju dramatisacija samo jedne od dužih Andrićevih pripovetki već da se radi o više izvora vešto sklopljenih u jednu čvrstu, dramskom radnjom nabijenu priču, koja vas ostavlja bez daha od prvog do poslednjeg sekunda. Za Andrića, pored ostalih kvaliteta, kažu da je prvi psihoanalitičar u našoj književnosti. Karakteri njegovih junaka plastično oslikavaju mentalitet stanovnika našeg, surovog, podneblja krajem devetnaestog veka, koji po svemu sudeći, još uvek dominira brdovitim Balkanom. Ana Đorđević je na “ti”sa celokupnim Andrićevim opusom i znalacki, pozorišnim jezikom kao da podvlači velikanove reči: Samo neuki, nerazumni ljudi mogu da smatraju da je prošlost mrtva i neprolaznim zidom zauvek odvojena od sadašnjice. Istina je, naprotiv, da je sve ono što je čovek mislio i osećao i radio neraskidivo utkao u ono što mi danas mislimo, osećamo i radimo. Unositi svetlost naučne istine u događaje prošlosti, znači služiti sadašnjosti i budućnosti, u povezivanju “suprotnih obala života, u prostoru, u vremenu, u duhu”. Ako se osvrnemo oko sebe i pošteno pogledamo istini u oči, uvdamo koliko ima istine u tim rečima. Svakodnevno smo zasuti medijskim izveštajima o nasilju nad decom, ženama, beskućnicima, porodičnim krvavim obračunima... svi se zgražavamo, busamo u grudi a prenebregavamo činjenicu da je to na ovim prostorima “stvar folklor”. Upravo o tome govori, Andrićevim rečima, ova hrabra, umešna autorka kroz priču o “ničim izazvanoj lepoti poroka” u brutalnom sukobu sa perverzno maskiranim puritanizmom iz kojeg probija ubilačko Zlo, sa velikm Z. “Nije Đavo mali da se može staviti u flašu...” kaže Saveta svom Laletu u jednoj od uvodnih scena i... “Čehovljeva puška” iz prvog čina nas ošamari na kraju, ne toliko perfidnim ubistvom, koliko završnom Jakšinom replikom, pred polazak na, od početka priče, projektovano venčanje: “Ubiću Boga u njoj”!

Zbog privatnih razloga potpisnik ovih redova je bio sprečen da prisustvuje premijernom izvođenju već je odgledao prvu reprizu što u principu nije nedostatak ako želite da vidite objektivnu sliku neke predstave. Kažu da je jedan od pouzdanijih pokazatelja kvaliteta predstave kašalj; ako je dosadna kašljucaju i oni koji se nikad u životu nisu zakašljali. U nekih devedesetak minuta, koliko traje predstava, u publici, čini se, da niko nije ni disao, kašalj su suzbili i oni sa značajnim disajnim tegobama. Nije bilo prilike ni za zaslužene aplauze na otvorenoj sceni, publika jednostavno nije htela da naruši sublimisanu koherentnost koja filmskom brzinom teče iz jedne u drugu scenu. Jednostavno ne znate šta bi pre pohvalili: u atmosferu vas uvodi sjajna, višeglasna muzička podloga, (Dragan Maksimović), dosledno podržavajući minimalizam kojim vešto barata reditelj, ili izuzetno scenografsko rešenje (Boris Maksimović) koje s krivim odgledalima jasno stavlja do znanja da se do danas u našoj svakodnevnici nije puno toga promenilo, preko tačno podvučenih kostimografskih detalja (Marina Sremac)... Posebno moramo istaći izuzetan rad na scenskom govoru Dijane Marojević, oni koji su odrasli u tom govornom području, a da nemaju informaciju o mestu rođenja glumaca bili bi ubeđeni da su svi rođeni na tromeđi Srbije, Crne Gore i Bosne.

Glumački ansambl je posebna priča tako da svaki član ove ne velike ekipe zaslužuje da se o njemu prozbori po koja reč:

Prvakinja somborskog pozorišta, Biljana Keskenović, nam na samom početku “drži čas diktacije”, u najboljem smislu te reči, potcrtavajući okamenjeni karakter stamene majke Anđe, žene spremne na sve da sačuva generacijama sticanu čast i danas uglednog Dobrunskog plemena Porubovića. Ne štedeći svoj raskošni talenat i stečeno iskustvo do kraja će nam ogoliti nagon za održanjem ne prezajući ni od čega, ni od poniženja, ni od bahatosti, pa čak ni od ubistva da svog sina jedinca izvede na zacrtani put.

Ni jedna uloga se ne može doneti na pravi način ako nemate prave partnere a “somborska diva” ih ovom prilikom ima na svakom koraku. Uz Anđu je Jelica, “kućno čeljade” po potrebi sluškinja a kad zatreba “čovjek od poverenja”, oličenje naše učmale stvarnosti, stvorenje nesigurnog prvo u sebe pa onda u sve oko sebe, rođeno da sluša, uvek se slaže sa diktiranim “svojim” mišljenjem, sem ako se drugačije ne naredi, poltron u izvornom obliku. Milica Grujičić se hrabro izborila sa zahtevnom ulogom nesimpatične, priglupе “vodonoše” i značajno doprinela odličnoj oceni koju ova predstava zaslužuje.

Nenad Pećinar se na početku karijere kalio u somborskom pozorištu tako da ima iskustva u radu sa Biljanom Keskenović, uz njenu svesrdnu saradnju odlično nam oslikava Melentija, “glava porodice”, bukač koji sve probleme rešava galamom, naprasiti slabić koji beži u ludilo, kome se čitav svet sruši na glavu u momentu kad se suoči sa istinom o samom sebi i okruženju koje ga je proizvelo. Lik koji je čini se ponajviše začinjjen sa drugim pripovetkama. Pećinar je možemo reći, rasan glumac koji nam iz uloge u ulogu stavlja do znanja da velikani Srpskog narodnog pozorišta imaju dostojne naslednike.

Dušan Matejić, gost iz Niša, u ulozi Jakše, svojom mladalački iskrenom pojavnošću nam dočarava tragediju na koju je osuđen samim činom rođenja kao nastavljac loze Porubović. Sav prkos i bunt koji mi generacijski pripada i kojim pokušava da okrene točak sudbine na drugu stranu se slama pred zastrašujućom snagom učaurenosti u tradiciju.

Saveta, u suptilnom timačenju Jovane Mišković predstavlja pandan Jelici. Danas bi bila portparol ili “savetnik za odnose sa javnošću”, ona zvanično predvodi suprotni tabor, “remetilački faktor koji narušava stabilnost” kako bi se to savremenim rečnikom predstavilo širokim narodnim masama. Siroče pokupljeno s đubrišta koje se visprenošću uzdiglo do osobe od poverenja. Jovana Mišković nam ovu nezahvalnu rolu, pogotovo za mlade glumce, donosi sa uverljivom lakoćom potvrđujući stečenu reputaciju jedne od najtalentovanijih mladih glumica “novosadske škole”.

“Njoj uz skute” je Milovan Filipović za koga od ranije znamo da poseduje izuzetan dar u tumačenju likova sa hendikepom. Nesrećni Anikin brat Lale, miljenik dama koje se bave najstarijim zanatom, posebno gazdarcine “desne ruke” Savete, se ovoga puta našao na svom terenu ali doslovno. Oni koji narečenog gospodina poznaju malo duže znaju da je Milovan rođen u Mokroj Gori, udaljenoj od Dobruna oko dvadesetak kilometara. Predanost i uverljivost kojom Filipović gradi i poštuje ovakve likove dovode nas ponekad u iskušenje da se zapitamo da li će nakon predstave moći da se vrati u normalni život. Koliki i kakvi su to psihofizički naponi zna samo onaj ko je okusio glumački hleb.

Na kraju, što se kaže, “šlag na torti”, izbor Milice Trifunović za nosioca glavne uloge je pun pogodak. Sama pojava crvenokose lepotice u ovim krajevima ima specifično značenje, svi koji odudaraju od okruženja izazivaju podozrenje i strah, kaže se da tu “nisu čista posla”. Iskreno moramo priznati da smo se posle tako “žestokog” uvoda pobjali da li će mlada Valjevka, takođe “novosadska škola”, moći do kraja da se nosi sa tako zahtevnim zadatkom. Kako se predstava bližila kraju imali smo priliku da vidimo da je Milica puno toga naučila na akademiji, posebno od mentora Jasne Đuričić. Katarzična scena u kojoj Anika saspe u lice Melentiju čitav život i usput nam prepriča još nekoliko Andrićevih pripovetki spada u vrhunska ostvarenja koja će ostati zabeležena zlatnim slovima u analima Srpskog narodnog pozorišta.

Konačno možemo samo da kažemo da se ovaj i ovakav poduhvat Ane Đorđević, sa saradnicima, stopostotno uklapa u ono čemu treba da teži kuća koja nosi prefix Nacionalna (Narodno). Potpisnik ovih redova se iskreno nada da će se “Anika...” dugo zadržati na repertoaru te da će se kvalitet prepoznati i verifikovati s brojnim nagradama na različitim festivalima.